

POVIJEST SPASENJA

Dr. Celestin Tomić, Prapovijest spasenja, Provincijalat franjevaca konventualaca, Zagreb, 1977.

Dragi Džimbeg

Kršćanstvo je — i prije njega židovska religija — uvijek pridavalo veliku važnost povijesnoj dimenziji Božje poruke. Petoknjižje Mojsijevo predstavlja u tome polaznu točku i temeljno određenje. Velike istine Starog zavjeta o stvarateljskom Božjem aktu, o stanju milosti, grijehu, čovjeku i njegovu poslanju dane su u prvim poglavljima slikovito kroz povijesnu i životnu perspektivu semitskog svijeta. Pokušaji intelektualnog prodiranja u bit starozavjetnih poruka ponovno se moraju vraćati povijesnosti onoga vremena, slikovitosti stila i poruke, duhu, tumača i mentalitetu starih Semita i sve iscrpnijim i preglednijim znanstvenim otkrićima. Sjetimo se samo goleme problematike stvaranja, položaja prvog čovjeka, stabla »dobra i zla«, potopa, milosti i grijeha, ili, na primjer, godina patrijarha, da bismo osjetili potrebu za vrsnim tumačima i komentarima prvih poglavlja *Knjige postanka*.

Dr. Celestin Tomić pruža nam izvrsnu priliku da se sustavno upoznamo s poviješću i vremenom, točnije sa slikovitim izrazom i dubokim spasenskim sadržajima povijesti spasenja. Na pomolu je čitava knjižnica povijesnog i doktrinalnog pregleda, tumača i komentara najvažnijih izlaganja i pitanja iz prvih knjiga Staroga zavjeta, koja će omogućiti našoj široj javnosti da se vrlo iscrpno informira na provjerenim rezultatima i podacima biblijskih i drugih pomoćnih znanosti o povijesti spasenja. Pred nama je prvi svezak *Prapovijest spasenja* u kojoj je obrađena *Knjiga postanka, glava 1—11*.

Biblijske povijesti su i dosada u nas izlazile, pisani su i sadržajni komentari, posebno skripta i katehetski priručnici. U teološkoj literaturi, možda, ni o čemu nije toliko pisano i napisano kao baš o prvim poglavljima *Knjige postanka*. Pa ipak, ova nam je knjiga bila stvarno potrebna. Ona je zaista obogaćenje u našoj izdavačkoj djelatnosti; a to isto, već sada u nadi, možemo kazati i za čitav niz *Povijesti spasenja*, koji će svestrano pomoći našim vjeročiteljima i mladim kršćanima željnima da se i sami susretnu i izravno upoznaju s izvornim tekstovima i informacijama iz prve ruke. A znamo da se imaju s čime susresti i upoznati. Novim proučavanjem starih pitanja koja uvijek iznova nameću naš kritički duh i daleka povijesna razdoblja, svestranim konfrontacijama raznih i različitih disciplina i mišljenja danas se došlo do mnogih provjerenih podataka koji bez sumnje zanimaju naše teističko i ateističko šire općinstvo.

Pisana laganim stilom, narativno, a opet stručno i provjereno, ova se *Prapovijest spasenja* u mnogome razlikuje od dosadašnjih biblijskih prikaza i povijesti. Izbjegavajući strogi znanstveni instrumentarij, čini se da se nije udaljila od najnovijih biblijskih postignuća, nego je upravo svojom jednostavnošću i lakoćom dosadašnja shvaćanja i sigurne podatke približila široj javnosti u našoj sredini. Mogli bismo stoga jednostavno kazati da je namije-njena svakome; svatko je bez poteškoće može čitati i s njom se mnogostruko okoristiti. Ipak bih posebice spomenuo njezinu aktualnost u suvremenoj katezi i prikladnost u krugovima kršćanskih intelektualaca.

Djelo je, rekli smo, sustavno zamišljeno i napisano; prelazi granice običnog komentara i zadire u šira područja i literaturu izvan svetopisamskog izlaganja i shvaćanja o čovjeku i svijetu, dotično njihovu podrijetlu i razvoju. No svakako, temeljno joj je obilježje izlaganje i komentiranje iskaza i poruka prvih jedanaest glava *Knjige postanka*, pod općom analizom povijesti spasenja. U uvodnom su dijelu dani opći podaci o povijesti spasenja, nastanku *Knjige postanka*, semitskom shvaćanju povijesti, crkvenim smjernicama, biblijskim književnim vrstama i drugim pojmovima koji su potrebni da se može bolje pratiti i razumjeti struktura i izlaganje hagiografa i ove *Prapovijesti spasenja*.

Glavna su izlaganja podijeljena u tri dijela: I. *Otajstva spasenja* (Post 1, 1—2, 4a); II. *Otajstvo milosti i grijeha* (Post 2, 4b—3, 24); III. *Biblijska prapovijest čovječanstva* (Post 4—11). Na kraju su navedena potrebna kazala i važnija bibliografija. Napomenut ćemo samo neke teme o kojima kroz izlaganja *Knjige postanka* raspravlja ova knjiga: *Bog stvoritelj*, *Šestodnevno djelo*, *Stvaranje čovjeka*, *Izvanbiblijski prikaz stvaranja*, *Zemaljski raj*, *Stvaranje žene*, *Stanje milosti*, *Napastovanje i grijeh*, *Čovjekovo podrijetlo po Bibliji i znanstvenim istraživanjima*, *Potop*, itd.

Kako vidimo sve velike biblijske teme koje se uvijek iznova nameću svakoj generaciji, posebno modernom čovjeku, koji sve kritičnije gleda u svijet svojih predstava o sebi i svijetu. Nije ni potrebno govoriti od kolike će koristi biti ovo izdanje studentima teologije, svećencima, čč. sestrama, katehetama i cijelom kršćanskom općinstvu koje sigurno zanimaju ova pitanja. Autor će ih u ovom izdanju doista značajki informirati o značenjima, smislu, simbolici, vjerskoj poruci i slikovitim izričajima prvih jedanaest poglavlja *Knjige postanka*.

U prvom dijelu, *Otajstva spasenja*, središnja je tema Božji stvarateljski čin i pojava čovjeka. Semitska slikovitost i literarna forma zahtijevaju opširna tumačenja da bi bit poruke postala jasna i shvatljiva kritičkom duhu današnjeg vremena. Autor s tim računa i postupno izlaže glavna otajstva, tumači i razlaže da bi, vjeran tekstu i tekstualnoj kritici, stavio u prvi plan važnost poruke koju nam hagiograf priopćava. Iako bi bilo poželjno da su još opširnije obrađeni izvanbiblijski prikazi stvaranja kod starih naroda, čitatelj će se u ovoj knjizi u dobroj mjeri informirati i o izvanbiblijskim prikazima o stvaranju i pojavi čovjeka.

U drugom dijelu obrađeno je otajstvo milosti i grijeha. Ta teološka problematika, koju sve više zanemaruje pozitivistička kritika, našla je dovoljno mjesta u ovoj knjizi. Autor se drži svetopismaske poruke i u njoj potvrđuje temeljne istine kršćanstva.

Treći dio prelazi u biblijsku prapovijest. Ponovno se javljaju vrlo zanimljive povijesne i teološko-religiozne teme. Autor nam pomaže da u njima otkrijemo povijesnu istinu i teološku poruku.

Način Tomićeva izlaganja, očito, sigurno će zadovoljiti čitatelje; tumačenja i komentari djeluju vrlo uvjerljivo i sigurno. Knjiga se čita kao zabavno štivo; na mahove se zaboravi da se radi o vrlo važnim i često spornim pitanjima; tako to mirno teče i lagano se izlaže. Uvjerljivo. Sve su to, rekao bih, lijepe odlike ove knjige; posebice kad se pred očima ima šire općinstvo koje će bez sumnje posegnuti za ovim vrijednim izdanjem. Pa ipak, usudio bih se u ovakvim izdanjima poželjeti više spornih pitanja i različitih tumačenja s kojima se susreće današnja publicistika, kad je riječ baš o *Knjizi postanka*. U ovako stručno obrađenoj i široko, a očito znanstveno zamišljenoj obradi povijesti spasenja, o kojoj čitamo na koricama knjige, ne bi bilo loše da se autor odlučio na minimalni znanstveni instrumentarij, i na taj način — sačuvavši vrlo uspješan stil naracije i uvjerljivih podataka — ispod crte, ovdje-ondje, naveo po koju kontroverziju, djelo i autora, stanovite probleme i dileme — kao dileme. Taj vidljivi znanstveni biljeg imao bi praktični i psihološki učinak, a djelo bi djelovalo znanstvenije i potpunije. Dakako, ovom primjedbom ne bih htio umanjiti stručnost ove knjige i provjerenost podataka; ali, kad je riječ o spomenutom nizu *Povijesti spasenja*, mislim da bi ovakav metodski pristup s (minimalnim) znanstvenim aparatom mnogo značio za jedan dio čitateljstva.

Na kraju moramo zahvaliti Celestinu Tomiću i izdavaču, jer su nas stvarno obogatili vrijednim štivom i vrlo potrebnim nizom u našoj teološkoj literaturi. Širokim obrazlaganjem i sažetim informacijama, iznošenjem raznih mišljenja u komentaru i temeljnim sadržajem svetopisamskog pisca ova nas knjiga uvodi u veliku problematiku i sustavno informira o kršćanskom biblijskom shvaćanju i tumačenju najvažnijih starozavjetnih poglavlja. Vjerujemo da će je naša javnost rado prihvatiti i s njom se svestrano okoristiti.